

ÁLLATOK VÉDELME.

A kolozsvári Állatvédő-Egyesület havi közlönye.

Szerkeszti:

ÉBER ERNŐ.

Kéziratok a szerkesztő nevére Deák Ferencz-utca II sz. kérletnek.	Tagoknak tagsági díj fejében jár. Előfizetési ár
Előfizetések és pénzküldemények az egyesület pénztárosa Virányi István úr (Hosszú u. 9 sz.) czimére intézendők.	Egész évre — — — — 2 kor. — all. Fél évre — — — — 1 kor. — all. Számonként — — — — kor. 20 all.

VIII. évfolyam. Kolozsvár, 1903. január. 1. szám.

TARTALOM: Állat és ember. (Vége.) *Sajó Károly*. — A Marczii *Itj. Balázsovich István*. — A szárazak és vizek lakói. *Kredits Ödön*. — Macskákról. „*P. H.*”-ból. — *Állatvédelem és állatvilág*: Emlőseink téli álmáról. — Madárvédelem Montenegróban. — Tagsági díjokat 1902-re pótlólag befizettek névsora. — Kérelem.

Állat és ember.

(Vége.)

Ha már erről a témáról beszélünk, vegyük tollunk alá a legtöbb ember életkört. Az emberek legnagyobb részének élete még napjainkban is csak olyan megnyilatkozások és tettek közt folyik le, amelyeket az állatok körében is föllelünk. Evés, ivás, még pedig lehetőleg jól evés és ivás, ez bizony nem emberi kritérium. Az evés- és ivásra szükséges élelmiszerek és italok megszerzése, akár vadászat, halászat, állattenyésztés, akár földmivelés útján, ez sem kizárólagosan emberi valami; mert az állatok is vadásznak, élvezik a növényvilág termékeit, sőt egyes hangyafajok állattenyésztést is űznek (az ő háziállataik és teheneik a levéltetvek); némelyek még növényműveléssel, talajmunkálatokkal, vetéssel és aratással is foglalkoznak. Játszani — az állatok is játszanak. Nyelvük is van, a maguk nyelvén némelyek,

például a madarak sokat trécselnek. A megfeszített munka, a nem lankadó szorgalom, hogy ivadékuknak lakást és ételmet szerezzenek, kivált a rovaroknál, bámulatos mértékben nyilvánul. De előfordul az uraskodás is. Vannak hangyafajok, melyek maguk jóformán semmit sem dolgoznak, hanem más fajokat rabszolgákká tesznek és ezekkel láttatják el magukat, valamint reményteljes fiókjaikat is, a melyek majdan épen olyan naplopók lesznek, mint a minők kedves szülőik voltak. Tekintély elismerése, szülői és gyermeki szeretet, a közjóért és családért való áldozatkészség, szubordináció, összetartás, rendszeretet — mind olyan jelenségek, melyeket nemcsak a magasabb, hanem az általában alacsonyabbaknak tartott állatok körében is (méhek, hangyák) megtalálunk. Sőt a közérzés, a fegyelem, a közjóért való áldozatkészség a hangyák és méhek körében még nagyobb mértékben nyilatkozik meg, mint az emberek körében.

A vad állatokat, melyek az ember elől menekülnek, nem tudjuk jól megfigyelni. Azért idevágó adataink majdnem egészen a háziállatok köréből kerültek ki, a hangyákat kivéve. A méh is már háziállat. A háziállatok idegéletéből még ide iktatok néhány adatot, melyeket a magam tapasztalata juttatott tudomásomra. Az egyik a *jogfogalomra* vonatkozik. Hogy a méh csak akkor támad meg bennünket magától, ha otthon van és tulajdonjogban érzi magát; a szabadban, otthonától vagy 20—30 lépéstől kezdve (bár ezrével van a virágokon), sohasem támad, még ha ágakkal verdessük is a virágokon, ezt mindenki tudja, a ki méheket figyelt meg. Az is ismert dolog, hogy a kutya csak a gazdája portáján, melyet az övének is tart, lép föl támadóan, míg otthonától távol, magától nem szokott támadni. Ez már a *jogérzésből* származik. Különös dolgot tapasztal-

tam a macskáknál. Ezek, mikor hallják, hogy reggelihez teritenek, gyakran bejönnek és várják, hogy kenyérdarabkákat dobjak nekik. Mindegyik macska azt a kenyérdarabot eszi meg, a melyik ő hozzá gurul legközelebb; ráteszi mellső lábát és ezzel kijelenti tulajdonjogát, melyet a többi respektál. Hanem ha a kenyér épen két macska közé a középre jut és mindkettő feleje megy, akkor, ha a távolság egészen egyforma, többnyire megáll mindkettő, tétováz, le is ülnek és perczekig úgy maradnak, mert nincsenek tisztában azal, hogy melyiknek van hozzá több joga. Ha azután még egy kenyérdarabot tesznek közéjük, akkor rögtön fölkelnek és egyik az egyiket, másik a másik darabot fogyasztja el, mert tudják, hogy két ételdarabból mind-egyiknek egy darab dukál. A tulajdonjog tehát már az állatvilágban is ismert dolog.

Hogy az állatok is *szégyenlik* magukat, az egészen biztos. Mikor én a nyári lakásomból néha városi ruhában lépek ki, melyet itt rendesen nem hordok, akkor az első pillanatban nem ismernek rám és megugatnak. A másik pillanatban azonban már rám ismernek és belátják tévedésüket. Ekkor elfordulnak tőlem, lesütik a fejüket és vagy így maradnak, vagy pedig a restelkedés félreismerhetetlen jeleivel tovább kullognak. Ez azért is figyelemreméltó, mert ilyen esetekben még sohasem bántottam őket, de még csak rájuk sem kiáltottam. De még máskülönbben is legfőlebb egyszer vagy kétszer büntetem meg egy évben, ha t. i. velem akarnak jönni, mikor máshová megyek. A macskák sem idegenek a szégyenérzettől. Néha étkezéskor felugrik egyik vagy másik asztalra és sóvárogva néz az ételre. Elég azonban ujjammal megintennem és azt mondanom: „pszt!”, mire rögtön restelkedve fordul el és leüti a fejét.

A legnagyobb furcsaságok közé tartozik a következő komédia, melyet alig tudok másképen nevezni, mint *udvarias kondoleálásnak*, mert épen olyan humbug, mint az emberek körében gyakorolt *kondoleálás*, a mire magyar szót nem tudok. Mert ha valakivel igazán együtt szomorkodunk, akkor ez. — igenis — *részvét*. De ha az egész csak udvarias frázis, akkor már csak a *kondolencia* szó dukál neki: Azért mondom ezt, mert ha nem igazi a részvét, akkor nem is igen mer a magyar ember részvétről beszélni, hanem odairja a névjegy sarkába francziául: „p. c.“ — Hát az én kutyáim is értik ezt a humbugot. Három közül kettő, egy nőtény és egy him, (az utóbbi az előbbinek ivadéka) mindannyiszor éktelen jajveszékésbe és vonításba fog, valahányszor valaki előttük hangosan kezd siránkozni és jajgatni. Ilyenkor leülnek, kinyújtják a nyakukat, föltartják a fejüket és véghetetlen keserves képet vágva, siránkoznak mindaddig, míg valaki sir előttük. Ha ezt látom, mindig eszembe jutnak a déli olasz helyeken még most is szereplő *sírató asszonyok*, a kiket pénzért fogadnak, hogy a temetéseken jajveszékéljenek. Hogy az én két kutyámnál sem komoly a dolog, az meglátszik abból, hogy rögtön átcsapnak a jókedvbe, mihelyt nem siránkozik előttük már senki. A harmadik kutya soha sem vesz részt ebben a koncertben, csak az anya és fia, a mi mellesleg még az öröklékenységet is illusztrálja.

Valóban, alig találunk az egészen műveletlen emberek életében olyan jelenségeket, még idegfolyamatokat sem, melyek az állatvilágban is többé-kevésbé hasonló módon, t. i. a lényegben azonos módon, ne nyilvánulnának. A vallásos gondolkör mindenesetre nem állati, hanem tisztán emberi valami. Ámde a vallást, mint valóban magasabb gondolkört, bizony aránylag

kevés emberben találjuk meg. A legtöbben csak külsőségekhez tapadnak, ezekhez megszokásból ragaszkodnak, félelemből a tulvilági büntetéstől megtartanak bizonyos formalitásokat; hanem az igazi vallásosságról épen olyan kevéssé van fogalmuk, mint a vaknak a szinekről.

Nemcsak az emberek körében találunk ilyen nagy fokozati különbségeket, hanem az egyes állatrendek keretében is. A rovarok közt például van akárhány, a melyikről bajos volna elmondani, hogy gondolkodik. A levélbogarak (*Chrysomelidae*) és az orrmányosok (*Curculionidae*) nagyrésze pl. olyan primitív életet él, hogy semmi sem mutatja, miszerint más, mint az u. n. „ösztön“ szerepel idegéletükben. De már a hangyáktól az okoskodás és gondolkodás képességét elvitatni alig lehet. Igaz, hogy *Bethe* megkísérelte őket értelmetlen gépek gyanánt bemutatni, de nem nehéz kideríteni, hogy épen az ő kísérletei az ellenkezőjét bizonyítják annak, mint amit *Bethe* bebizonyítani akar. Ez ugyan valamelyest furcsán hangzik, de hát ilyen furcsaságok hébe-korba előfordulnak a tudományos világban is.

De már elég is volt ennyi egy lélegzetre. A hangyákról talán másik alkalommal szólunk. De végezetül nem állhatok ellent annak, hogy csodálkozásomnak ne adjak kifejezést a miatt, hogy újabban olyan nagyon el akarják választani az ember idegműködéseit az állatokétól. Ugyan miért? Hiszen a magasabb emberi értelemnek olyan sok exkluzív köre marad, melyekben az állatok vele nem versenyezhetnek, hogy a gondolkodó képességet az állatoktól általában eltagadni tulajdonképen abszurdum. Az állat nem bírja átérteni és elméletben kifejteni a fizika, kémia, fiziológia, általában a filozofia általánosan érvényes törvényeit, nem bír oknyomozó történelemmel foglalkozni, nem bír a ma-

gasabb ethika és religió álláspontjára emelkedni, sőt még gondolatait leírni sem tudja. Hát ez nem elég különbség? Persze, az emberek sem valamennyien élnek a szellemi élet eme magaslatain. De eljön az idő, mikor minden ép szervezetű ember fölemelkedik majd erre a fokra és akkor már semmiféle ember nem fog az állati élet nivóján vesztegelni, *vagyis nem lesz már állat az emberek közt*. Tulajdonképen tehát elhibáztuk a sorrendet. Nem azt kellene hirdetni, hogy az állatban nincsen gondolkozó képesség, hanem azon kell lenni, hogy *minden ember* emelkedjék olyan értelmi, tudományos és morális fokra, *hogy az állatvilág és az emberek idegélete közt általános legyen az elválás*.

Sajó Károly.

A Marczii.

Egy fagyos deczemberi estén kötöttünk egymással ismeretséget, az öreg János fogta meg a kertben; szárnyai össze voltak fagyva s a nagy hideg annyira megdermesztette, hogy megadva magát sorsának, nyugodtan türe, hogy megfogják, még csak a menekülést sem kísérelte meg.

Igy került a Marczii hozzánk és lett a háznak apró csínytevéseivel és hunczutságaival állandó mulattatója, pedig a vig-ság épen nem illett volna sötét, gyászos ruhájához, mert hát a Marczii is csak olyan egyszerű fekete ruhát viselt, mint a többi varjútársai, kik tél idején, midőn fehér takaró borítja a földet, nagy csapatokba verődve vándorolnak egyik vidékről a másikra, hogy a mindennapi eledelt megszerezhessék.

Ahogy a Marczii hozzánk került, egyszerre belepottyant a jómódba, megszűntek reá nézve a nélkülözés és a létfentartás nehéz napjai s lehet, hogy ez volt indító oka annak, hogy különösen hozzám, ki legtöbbször foglalkoztam vele s így ennivalót is legtöbbször én adtam neki, rendkívül ragaszkodott.

Eleinte rendkívül vad és félenk volt, úgyannyira, hogy nem engedett senkit sem magához közelíteni, később azonban lassankint szelidülni kezdett és sűrű tartó barátság fejlődött ki köz-

tünk, amelynek csak az ő tragikus halála vetett végett. Szegény Marczy, mily jó volna, ha most is itt volnál köztünk s apró csinytevéseiddel visszazavarásolnád boldog gyermekkoromat, amelylyel a te emléked oly szorosán összefügg.

Félénksége és bátortalansága, hogy a környezetét megismerte, teljesen elmúlt, olyannyira, hogy nemcsak a házbellekkel, de ha idegenek jöttek, azokkal is csakhamar bizalmas lett, csak szabadságának elrablója iránt érzett gyűlölete nem múlt el s ahol csak tehette, mindenütt kimutatta iránta tápiált ellenszenvét.

Ha valami baj fenyegette, vagy válságos helyzetbe jutott, olyankor mintegy segítségért kiáltozva szokott hosszan elnyújtott, kétségbeesett hangon káromni; olyankor tudva, hogy valami bajban van, siettem a hang irányában s kritikus helyzetéből megszabadítva megszidni s büntetésül kalitkába szoktam zárni, jól tudva, hogy ennél nagyobb büntetést úgy sem mérhetek reá, mert semmit sem gyűlölt annyira, mint a kalitkát. Néha azonban, hogy a szidást és a börtönt elkerülje, ha bajából kiszabadítva, biztonságban érezte magát, rögtön eltűnt valamelyik rejtékhelyére s ilyenkor hiába hívtam a nevéen, elő nem jött volna a világért sem; csak midőn bűnét már elévültnek gondolta, mert előjönni rejtékéből.

Egy izben kint voltunk mindannyian a kertben az öreg hársfa alatt s mint rendesen, úgy akkor is ott volt a Marczy körülöttünk, midőn a társaság közül valaki egy még égő cigarettát dobott a földre, Marczy rögtön ott termett s eleinte csodálkozva nézte a kigyózó füstoszlopot, azonban figyelmét csakhamar lekötötte a cigaretta fénylő tüze s nem állhatván ellen kíváncsiságának, odakapott csőrével a tűzhöz. Természetesen jól megégette a nyelvét. Ettől az időtől fogva ellenszenvvel viseltetett a cigaretta iránt s ahol csak talált cigaretta-darabot, azt óvatosan csőrébe fogta s mind egy sarokba horta össze. Ha felfedezve a cigaretta-muzeumát, megsemmisítettem, ismét más helyre hordta össze azokat.

Rossz tulajdonságai közé tartozott a torkosság és kíváncsiság, úgy, hogy az előbbinek egy izben majdnem áldozata is lett. Ugy történt t. i. a dolog, hogy édes anyám a befőzni való cseresznyét egy nagy kád vizibe rakta megmosás végett. Épen ebédnél ültünk, mikor a nyitott ablakon át hallom a Marczy kétségbeesett vészkiáltásait. A hang felé sietve, ott találtam Marczyt vágyainak kellő közepén, a piros, mosolygó cseresznyék között kétségbeesett lelki állapotban.

A végső alámerüléstől, egy gyors kapás által megmentve, kihalásztam s átázott ruháját megszáritandó, egy száraz ruhába csavargatva, a sütőbe tettem, hogy az enyhe meleg felszárítsa és magához térítse. Később teljesen megfeledkeztem róla. Midőn estefelé újra tüzet rakta, Marczi türethetetlenek találván helyzetét a sötét s kissé tulságosan barátságos melegségű légkörben, fölébredt súlyos álmaiból és kibontakozva Morpheus és a testét védő ruha ölelő karjai közül, hangos káromással jelezte visszatérését a valódi életben.

Vállalkozó szellemű, kalandos lélek lakozott benne. Voltak kalandjai, melyek nem váltak reá nézve veszedelmessé, sőt bizonyos kellemes meglepéssel gondolharott azokra. Ilyenek közé tartozott az, hogy — ha néha szerét tehette, — észrevétlenül belopódzott az éléskamrába s kiválasztva ott egy izlésének megfelelő befőttes üveget, a hólyagpapiroszt erős csőrével felszakította s úgy fogyasztotta el az üveg tartalmát.

Mint a háznak kedvencze, állandó becshen állott; mintha maga is tudta volna azt, mintegy különbnek tartotta magát a ház többi állatainál, úgy, hogy szárnyas társaival, a baromfiakkal sem barátkozott és nem keveredett a társaságukba.

Egy verőfényes őszi napon azután elbúcsuzott tőlük örökre.

Megmérgezett húst evett s ez okozta halálát; úgy találtam megdermedve, mozdulatlanul. Talán önmaga sem számított reá, hogy bohókás, vig élete ilyen tragikus módon végződjék.

Ifj. Balázsovich István.

A szárazak és vizek lakói.

Elfáradtam a mindennapi élet haszonleső egyhanguságában és menekülök abból egy perczre a tudomány jótékony szárnyain, követvén ezuttal a geologus nyomdokát. Elszállok vele messzemenesse, a történelem határolta időn s az emberiség bölcsőjén túl, túl a Sauriák családja uralkodásának korán, a szürke, homályos századokba, a hangtalan őserdők közé, melyeknek sűrűjében az óriási zsurlók, páfrányok, a sigilláriák, astrophiletták hatalmas törzsei küzdöttek egymással a létjogért, elfoglalván lassan-lassan az egész szárazföldet, melynek légköre akkor még tropikus gőzrétegét a sarktól a sarkig terjeszté jótékonyan, az ős növényzet fölött; de azért a napsugárt arra soha sem ter-

jeszté perzselőn alá, hanem mintegy jótékony, hűvös etnyővel borítá be a lombot s a földi téreken ugyannyira, hogy nem is ismerték akkoron a mai fényes, tiszta napot, hanem csak egy nagy, vörös tűzgolyót, a melynek a növényzet bátran szemébe mert tekinteni.

Szertelen volt e légkör, igaz; de szertelen és óriási volt az a növényvilág is, amely benne megfogamzott.

Ma a zsurlót a földmives ekéje irtja, a korpafüvet a botanizáló kis diák dobozában hordja, a páfrányt pedig menyasszony köti csokrába dísznek; pedig, hogy mily hatalmas, mily királyi törzsek voltak hajdan azok, azt a kőszén rétege mutatja, mely minden szemcséjében ennek a növénycsaládnak a fajából, rostjaiból, leveleiből áll s a mi kevés szerves élet maradványa-ván közötte, az petrefaktum.

Igy törpült el, lépést tartva a föld fölületének kihülésével minden növényzet, úgy, hogy az, amit ma még az egyenlítő gőzköre a mi szemünknek mint óriást terem, az a sigillárok erdejében megvetett, törpe, serdülő ifjoncz volt.

Midőn sokkal később a sauriák családja született, hangos lett a föld az ichtyosaurus, plesiosaurus, pterodactylus, majd ismét később a mamuth és mastadon bömbölésétől; akkor ezek az állatok a szárazföldi élők sorában éppen oly hatalmas, oly szertelen, óriás világot képviseltek, — a mi mellett petrefactumaik és csontjaik elég világos tanúságot tesznek, mint előbb az ősnövényzet.

De mindez nagyon régen volt s azóta a szárazföldi állatvilág is, éppen úgy, mint az őt megelőző növényeké, folyton törpül s ma már legnagyobb óriásaink az aránylag kicsiny elefánt és a viziló.

Sőt maga az ember, a ki mint utolsó jelent meg a teremtés rendjében; igaz, hogy szellemében, tudományában napról-napra előre tör, maga alá igazza a természeti erőket, agyának tudása léptenkint méri fel a végtelen űrjét, szellemének szárnyán megközelíti a zenithet és nadirt; de testileg, troglodita kora óta folyton degenerálódik, törpül.

Igy a szárazföld lakói; de tekintsük most a vizekét.

A kőszén és pala rétegeiben találjuk az első halakat és rákot; hanem ezek már az élet rendes föltételeit követve, nem óriás alakban kezdik meg a létet, hogy később a szárazföldiek példájára törpékké fajuljanak, hanem szerény, kis testalkattal.

Hol volt már az a föld, melyre a sigillárok lombja árnyékát borítá, — akkor, amidőn bálna-család bölcsőjét ringatták a sarkvizek kék mélyeik

Az első halak fossilái a palarétegben, mai apróbb halaink nagyságának felelnek meg, kilenczven válfajukat találták eddig ott. Mely mindannyi a fényes pikkelyűek (ganoidák) osztályához tartozik. A köszénrétegekben csupán egy halfossila található és pedig az amblypterus makropterusé, a mely e szerint az erdők mocsaraiban és tavaiban élt.

S ime, mindennek daczára, később mennyi fajjal, s mily óriásokkal állunk szemben.

Még a történelem is, meg a gyermek-mese, a mely óriási fákról és szárazföldi állatokról csak ritkán emlékezik meg. Jónást cethal által nyeleti el s kedvencz lovagjait delfinekre ülteti és úgy utaztatja.

Pár század előtt felfedező hajósaink és alig két évtizede angol hajósok bizonyították, hogy látták a leviathant, azt az óriási halat, illetve valószínűleg vízi emlőst, melynek hátát szigetnek vélték, mert rajta a madaraknak egész raja tanyászott.

De nem kell a leviatháig mennünk, itt a bálna, mely nagyságra nemcsak megközelíti, de egyes példányaiban felül is mulja a mammutot.

S mily remek, tekintélyes testűek maguk az édesvízi halak is, a csuka, harcsa, viza, tok.

Még a régi, jó oltsó és habkő-világban is, Mátyás király neje, Beatrix, egy ízben 21 darab besózott vizát 105 aranyon vásárolt meg, tehát darabja 5 aranyba került. ¹ Vajjon mekkora vizák lehettek azok, ha áruk besózott állapotban s akkoriban annyi volt?

A Stauffok családjának legnagyobb ivadéka II. Frigyes, ki szenvedélyes halász és vadász ember volt, mint *De arte venandi cum avibus* című munkája is tanúsítja, halastavakat készítettett birtokain s egy ilyen tóba Heilbrun csukát bocsájtott, a melynek egyik uszonyát vörösrézgyűrűvel jelölte meg, miként azt szavahihető német krónikások bizonyítják.

Ezt a csukát, a tónak tisztítása és lecsapolása alkalmával, 1497-ben, tehát 267 év múlva találták meg a tóban élve és pedig óriásként. ² — Mily törpe ilyen adatokkal szemben a mai

¹ Századok. 1870. V. 286.

² Fiedler Rudolf. Ein historischer Fisch.

szárazföldiek élete. É: miért kutassunk a múltban? Itt van előtünk a jelenkor, a melyben a norvég, a dán, a grönlandi és asztrakám halász eleget mesélhet halóriásokról.

S ha mégis néha halljuk, hogy ma már kevés a hal és soha akkorára nem nő, mint dédapáink korában, úgy ez mindig csak egyes vidékekre vonatkozik (fájdalom hazánkra is). Ennek oka nem a halnemzedék degenerálódásában keresendő, hanem egyszerűen abban, hogy az ilyen vidékei »kevés a fóka és sok az ember« s különösen az az ember, aki századokon át, oktan kapzsisággal pusztította az illető vidék halállományát.

Még egy vizlakóról, a rákról kell megemlékeznem, a melynek bölcsőjét még régebb időben ringatták, mint magáét a halét; mert annak ősei, a trilobeták, vagyis kagylórakok a földnek első szerves lényei voltak, messze a kőszénrétegek alatt aluszszák örök álmukat, míg az első halak fossilái mellett csak egyér, a limulus rotundatusét találjuk, a mely azonos a mai molukki rákkal.

Ugy a kagylórakok, mint a limulus rotundatus, apró fajok voltak a leszármazottjaik, csak idővel növekedtek akkorára, mint a mai tengeri rák.

A természet úgy járt el a szárazföld növényeivel és állataival, mint néha Fortuna asszony tesz, midőn a szegény suszter ölébe ejti a százezres főnyereményt s az azt fenéig tejfelnek nézven: rövid időn elfecsérel.

Az állat- és növényvilág is az óriásokon kezdte, mintha bizony örökké tartó lett volna az élet feltételét nyújtó légkör.

Ellenkezőleg a vizek lakói, azok a fillérből indulának ki s kuporgatva, kitartással, megszokván a természet és időjárás különböző rendjét, mindtegy avval lépést tartva fejlődtek és alapították meg azt a hatalmas sereget, a mely ma, a midőn minden, a mi körülöttünk, fölöttünk mozog, alakra és nagyságra visszafejlődik: még mindig előre tör.

S vajjon mi jobb? Letűnt nagyságra visszatekintenünk, avagy látni azt, miként lett a parányból óriás?

Krenedits Ödön.

Macskákról.

Macskakiállítás. Ilyen még nem volt Budapesten s hogy most ilyen is volt (látható a királyi bérpalotában), az a német macskatenyésztő-egyesületnek, vagy valami magántenyésztőnek az érdeme, a kit vagy az az ideális cél hozott ide, hogy a magyar főváros közönségével is megismertesse minden rendű, rangu, nemű és színű macskáknak gyűjteményét, vagy pedig a német macska-egyesület érdeke. Mert bár nemzetközinek mondja is magát ez az egyesület, mégis csak német az, német könyvecskéket ad el a tagoknak a macskatenyésztésről s német szaklapot is küldöz szét.

Apró ketreczekre osztott, hosszú faalkotmányokban vagy nyolczvan macska látható a kiállításon s ezeknek is negyedrésze közönséges házimacska, fekete, fehér, két- és háromszínű spécziésben. Valami különösebb érdeklődést nem keltenek, ha csak rengeteg nagyságuk által nem.

A kalitkában nem igen jól érzik magukat s mozdulatlanul bóbiskolnak a fűrészpores ládában, vagy a ruhaváncoson.

Rengeteg nagyok az 5., 8., 15. és 17. számú, többnyire herélt macskák, de ezenkívül nem igen van más vonzó tulajdonságuk. Mogorvák, bizalmatlanok, esetlen formájúak, amolyan igazi parasztpéldányok, milyeneket gyakran látni fűszerkereskedésekben, lisztraktárakban, terményüzletekben. A 10. számú ékesen kibimzett párnán nyugszik, hatalmas feketeszürke példány, gyilkos tekintettel s különös ellentétet képez a párna vörös feliratával, mely így szól: »Nevem Mariska.«

A kis kiállításnak »gyöngyei« az 54. számú, egy borzalmas nagy feketeszürke máltai macska, mely rossz kedvében meg tudna fojtani egy beteg párduczot s mely élő bizonyosága annak, hogy a macskafaj anná nagyobb, mennél melegebb a vidék, végre az egyenlítőnél oroszlánná magasul. Gyönyörűek a sokszínű, kétszínű, háromszínű és fehér angorák, hosszú szőrű, lompos farku, szelid természetű példányok, melyek örömet eljárszanak a közönséggel gyéren töltött helyiségük unalmában; nagyon érdekesek a »szíamiai« (1) macskák, »a királyi palotából«, mely naiv reklám teljesen fölösleges lehetne, de legisleg-érdekesebb a ginsztermacska (60. szám), mely tudvalevőleg nem is macska, hanem patkányok és egerek pusztítása céljából meg-

szelidített czibetpetymeg, mint a hogy a régi Kriesch-féle állattan nevezi.

A katalógusban ugyan jelzett, de még sehol nem látható álarczos angorák talán még nem érkeztek meg a kiállításra. Állandó a csoportosulás azon hosszú ketrecz előtt, melyben vagy tíz darab csupa fiatal angora macska üzi egymással bohó játékaikat a gyermekek nagy gaudiumára.

Remek bufli kis állatok s ügyes reklámjai a bajorországi wolfratshauseni angora-tenyésztésnek, mely alkalmasint ezt az egész kiállítást rendezi. Mivel ez a kiállítás első e nemben a fővárosban s inkább üzleti vállalkozásnak látszik, tehát nagyon hiányos. De meg nálunk még nem is annyira divat a fajmacskatartás, mint külföldön, hogy érdekes példányokat lehetne összedni a magánosoktól.

*

A macskakiállításról egyébként a „P. H.“ „Esti levél“ rovatában, a hol Tóth Béla szokta szellemes megjegyzéseit közölni, ez alkalomból a következő „Esti levél“ jelent meg.

Ezt a levelet ma nem én irtam, hanem csak kaptam egy kedves magyar fiutól; kinyomtatom szülőinek, oktatóinak örömére, meg a magunkéra is. Gyönyörűség, mikor hozzánk hat az ilyen friss gyermeki hang s élénk tárul egy zsenge lélek szépsége. Három erő egyesül benne: az ember, a család és az iskola. Alkalmam van szeretni mind a hármat; legjobban mégis azt, akit az a két erő ilyenné tett, az embert, — a kis fiut. Ime, az ő írása:

Igen tisztelt Tóth Béla bácsi!

Soha sem irtam még én ujságba, pedig szerettem volna, mikor valami mondani valóm volt. De nem mertem, mert még gyerek vagyok. A nagyok bizonyosan lenéztek volna, mert ők okosabbak és ők talán már régen tudják azt, a miről én azt hiszem, hogy én találtam ki. Hát hogy kibeszélhessem magamat, úgy eszeltem ki, hogy magam szerkesztek egy ujságot a papa, meg a mama részére, a kik nem nevetnek ki. Szerkesztettem is, magam irtam az egészet, meg is illusztráltam, mert igen szeretek mindent lerajzolni. Minden héten két példányban jelent meg az ujság; az egész esztendőre 10 krajczár volt az előfizetés. De

most már sok a tanulni valóm, hát abba hagytam, mert nem érek rá.

Tessék nekem megbocsájtani, hogy most a nagyok ujságának írok. Megmondom, mi bátorított rá. Hát az, hogy látom, hogy sokszor a komoly nagy emberek sem értenek mindent, a mit én már az én édes jó apám tanítása folytán jól tudok.

Kérem szépen, tetszik talán tudni, hogy itt Budapesten egy macska-kiállítás nyílt meg. No, mióta megnyílt a macska-kiállítás, azóta engem sok keserűség ért. Elfelejtettem mondani, hogy a macska-kiállításon az én remek ázsiai angóra cicám is ki van állítva, úgy hívják, hogy Góra. Tessék csak megnézni, érdemes. Van nekünk több angórai cicánk is, de ez az enyém a legszebb példány. Az egész olyan, mint egy kis him tigris, csak-hogy szelid és hűséges.

Hát hogy én is kiállító vagyok, nem tudok ellenni a Góra nélkül; természetes, hogy minden nap beszaladok a kiállításra, megczirógatom az én jó Góramat és hallgatom, hogy az emberek mit beszélnek ott körülöttem. Nem hallgatózom én, mert az nem férfias dolog, de azért hallok mindent, mert hiszen főnhangon diskurálnak. Budapesten mindenki főnhangon diskurál, hogy hallják, ő milyen okos. Nap mint nap hallok ám a kiállításon, hogy látszólag jónevelésű urak hogyan gunyolódnak, tréfálkoznak és milyen szellemtelenül szellemeskednek a macska-kiállításon. Ez nekem rosszul esik, mert ebből látom, hogy a magyar ember nem elég művelt lelkű arra, hogy az állatot szeresse. Azon viccelődnek, hogy mire való ez a számárság? Az egyik azt mondta, arra való, hogy egy-két ember a macska-kiállításon elnökösködhessen, meg bíraskodhasson. Tetszik látni, hogy nem csak nem értik a kiállítás nemes célját, de mindjárt gyanusítanak is. Ennyire vagyunk még mi.

Hát ha nem tudják, mire való egy macska-kiállitás, majd én megmondom, ha gyerek vagyok is. Csak aztán tessék ki nyomtatni. Nem bánom, ha a nevemet nem is tetszik alá nyomtatni, hiszen én nem henczegésből írok, hanem azért, hogy az igazság napvilágot lásson.

A macska-kiállítás olyan kiállítás, mely nemesen érző emberek munkája és arra való, hogy az Isten teremtményeinek megbecsülésére, gondozására serkentse az embereket és hogy ez által a szelid jólelkűségre oktassa őket.

Emlékszem, hogy mikor egész kicsike voltam, már akkor

arra tanított az édes apám, hogy szeressem az állatokat. Volt is nekem, van is nekem mindenféle állatom. Esztendőig tagja voltam én az állatkertnek is, minél fogva sokszor csúfoltak, hogy ha majd névjegyem lesz, ráírhatom, hogy K. Lippich Dénes, az állatkert tagja.

Az állatot szeretni csak önzetlenül lehet, mert a legtöbb állat nem tudja nekünk azt megfizetni. Aki pedig megtanul önzetlenül szeretni, az jó ember. Az ártatlan, kedves állatok szeretése tehát nemesíti a lelket, jóságra nevel.

Ha tehát macska-kiállítást, kutya-kiállítást hoz ide a műveltebb külföld, mert mitőlünk ilyesmi nem telik ki, legalább ne viccelődjünk, ne kicsinyeljünk, hanem örüljünk neki.

Hogy az én édes apám megtanított engem az állatoknak és a természet minden teremtményének szeretetére, ezért én örökkön-örökké hálás maradok, mert olyan jó érzés szeretni és jónak lenni! Ha Magyarországon minden gyerek megtanul szeretni, akkor majd boldog lesz az ország. Anélkül pedig soha, mert egymást se tudjuk megbecsülni.

Tessék tehát ezt az írást kinyomtatni, hadd hallják meg, hogy a macska-kiállítást sem kell megvetni, mert az is szeretetre tanít.

Alázatos szolgálja

K. Lippich Dénes,
IV. gymn. tanuló.

Állatvédelem és állatvilág.

Emlőseink téli álmáról. Már régebbi időben beható s alapos vizsgálat tárgyává tették az érdekes tüneményt s úgy vélekedtek, hogy a téli álom alatt emlőseink a hidegvérűekhez hasonló állapotban aluszszák át a telet. A régiak eme vélekedésének helyességét most *Rizza* és *Achille Monti* is megerősítik modern módszerekkel végzett vizsgálataikkal. Kísérleti tárggyul négy marmota szolgált, a melyeken a téli álom alatt pontos hőméréseket végeztek s a hőkiadást exact calorimetricus eljárás útján határozták meg. Két februárban leölt állat gyomrát teljesen üresnek találták, mindössze 3—5 cm.-nyi tiszta savanyú hatású folyadékot tudtak a gyomorból összegyűjteni, melyben kevés fehér pelyhecske uszált, melyek mikroszkóp által vizsgálva, elpusztult s levált gyomorhámsejteknek bizonyultak. A vékonybél hasonlóképp teljesen üres, parazitáktól ment volt. A vastag-

bélben néhány köbcentiméternyi nyúlós, nyálkás, alkalikus folyadékot találtak s az ott rendszeren előforduló bakteriumokat, melyek a változott viszonyokhoz alkalmazkodva, életben maradtak. Egyéb szervekben nem találtak semmi elváltozást. Ezek szerint tehát be van bizonyítva, mit Mangili már közel 100 év előtt állított, hogy a téli álm alatt az állatok anyagcseréje a szervezet lassú égéssel a test melegét szolgáltató s minden szerv működésének alapfeltételét képező oxidációs folyamatok a minimumra vannak reducálva, az élet bizonyos fokban fel van függesztve. Ezen az alapon talán egykor a fakirok csodás aivása is magyarázható lesz.

Madárvédelem Montenegróban. Követésre méltó példa jutott tudomásunkra Montenegróból a madárvédelmet illetőleg, melyet pár év előtt Danillo trónörökös léptetett életbe. Az ő kezdeményezésére van ugyanis Montenegrónak egy vadász- és madárvédőtörvénye, melynek értelmében a költés időszakában bármilyen madárfaj bántalmazása vagy a fészkek fosztogatása szigorúan büntetettik; kivételt csakis a beigazolt tudományos szempont képez. Sok büszke kultúrnép s köztük mi is, kik gyakran kicsinyítő lenézéssel emlegetjük a fekete hegyek harcias lakóit, példát vehetnénk tőlük. Az uralkodó család nagy tekintélye folytán a törvényt oly szigorúan tartják be, hogy aránylag nagyobb pénzösszegért sem sikerül egykönnyen az idegen amateur gyűjtőknek madártojásokat szerezni a földhöz ragadt szegény ben szülőttektől.

1902-re tagsági díjukat pótlólag befizették.

Kolozsvárt :

Dr. Akończ Károlyné.....	2 Kor.
Aubin Róza	2 »
Békéssy Lilla	2 »
Binder Laura	2 »
Dr. Biró Béla	2 »
Böhm Mihály	2 »
Dr. Davida Leóné.....	2 »
Ferenczy Dezsőné	2 »
Gyulay Lászlóné	2 »
Dr. Hintz György.....	2 »
Jakab László	2 »
Kozma Ferenczné	2 »

Dr. Krausz Emilné	2 Kor
Dr. Nagy Károly	2 »
Pap Farkasné.....	2 »
Koltói Gr. Teleki László ..	2 »
Koltói Gr. Teleki Lászlóné..	2 »
Teschler Izsákné.....	2 »
Br. Wesselényi Béla.....	2 »
Br. Wesselényi Béláné	2 »
Br. Zeyk József.....	2 »

Vidékről :

Dr. Nicora János Sz.-Ujvár	2 »
----------------------------	-----

Virányi István,
az egylet pénztárosa.

Kérelem.

Tisztelettel kérjük úgy helybeli, mint vidéki kegyes pártfogóinkat, hogy csekély 2 korona tagsági díjukat, melyért kedves, általános elismerésben részesülő havi közlönyünket is kapják, mielőbb beküldeni, illetve nyugtájakat nyugtahiordónktól, ha azzal jelentkeznek, kiváltani méltóztassanak, hogy további működésünket a szegény állatok védelme érdekében akadálytalanul folytathassuk.

Br. Bánffy Zoltánné,
elnök.

Virányi István,
pénztáros.